

Suuntaamotapaaminen

12.1.2021

Henkilökohtainen budjetointi – rakentava
ajattelu- ja toimintamalli

Markku Niemelä, sosiaalineuvos

"soteveteraani kuudelta vuosikymmeneltä"

Tämän päivän asiat:

- 1. Yksilöllinen järjestämisvastuu, mistä kyse?
- 2. Asiakkaana autenttinen ihminen
- 3. Vammaislainsäädännön muutos: mitä tarkoittaa EHO:n poistuminen?
- 4. Vilkas keskustelu

Yksilöllinen järjestämisvastuu

- *"Perustuslakivaliokunta on toistuvasti todennut, että **sosiaali- ja terveystalvelujen on vastattava alueellisiin ja yksilöllisiin tarpeisiin.***
- ***Perusoikeuksien toteutumista ei voi lähestyä keskimääräisen ihmisen näkökulmasta.***
- ***Sosiaali- ja terveystalveluja koskevasta lainsäädännöstä ja oikeuskäytännöstä muodostuu velvollisuus ottaa huomioon kokonaisvaltaisesti ihmisen yksilölliset tarpeet .***
- *ja velvollisuus antaa näiden pohjalta tuleva palvelukokonaisuuden arviointi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden harkintaan. Harkintaa kontrolloivat oikeussuojajärjestelmä ja valvontaviranomaiset."*

Järjestämisvastuusta

- ▶ hyvinvointialue vastaisi
 - ▶ lailla säädettyjen tehtävien hoitamisesta
 - ▶ asukkaan laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä
 - ▶ järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden:
 - ▶ 1) yhdenvertaisesta saatavuudesta;
 - ▶ 2) tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä;
 - ▶ 3) tuottamistavasta;
 - ▶ 4) tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta;
 - ▶ 5) viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.
- ▶ (Järjestämis)Vastuut tulisi kyetä **tosiasiallisesti hoitamaan** paitsi **väestö-** ja **yksilötasolla**, myös valvomaan sekä tarvittaessa puuttumaan yksilötasolla tilanteisiin, joissa palvelujen taso ja laatu eivät toteudu vastuiden mukaisesti

<https://soteuudistus.fi/documents/>

Yksilöllinen järjestämismvastuu / alueellinen, väestöllinen järjestämismvastuu

- ▶ Alueellinen / väestöllinen

- ▶ Esimerkiksi voisi tarkoittaa:

- ▶ Hyvinvointipolitiikat
- ▶ osallisuus ja demokratia
- ▶ ennaltaehkäisy
- ▶ Kaikille sopivat yleiset palvelut
- ▶ Esteettömyys ja saavutettavuus

- ▶ Yksilöllinen

- ▶ Esimerkiksi voisi tarkoittaa:

- ▶ Yhdessä selvittäminen, yhdessä arviointi, yhdessä suunnittelu ja päätöksen teon perustaminen näihin
- ▶ Yksilöllinen tuki ja apu liittyä yhteisöön
- ▶ esteiden raivaus
- ▶ Yksilöllisesti räätälöidyt vammaispalvelut

Mari tai Jari vai "tehostetun palveluasumisen tyyppi asiakas"? Autenttinen asiakas?

- ▶ Monet yhteiskuntamme kehityskulut ovat ohjanneet 'käsittelemään' vammaispalvelujen 'asiakkaita' keskimääräisolettuina ja järjestelmien suunnasta
- ▶ **Paradoksaalinen tilanne:** tuskin koskaan ennen olemme puhuneet niin paljon asiakaslähtöisyydestä ja yksilökeskeisyydestä kuin nyt. Tuskin koskaan aiemmin olemme luoneet niin vahvoja järjestelmiä ja rakenteita, jota määrittävät toimintaamme ja työntävät yksilön sivuun. Tällaisia instituutioita ja järjestelmiä ovat muiden muassa:
 - ▶ Tilaaminen & tuottaminen / ostaminen ja myyminen / kilpailutus
 - ▶ Osapuolet: tilaaja & tuottaja / ostaja & myyjä
 - ▶ Tuotantokeskeisyys, tehokkuusoletukset
 - ▶ Tuotteistus ja erilaiset luokitukset
 - ▶ Paikalliset soveltamisohjeet ... ja "näin on aina tehty" -mallit
 - ▶ Ns. medikalistinen vammaiskäsitys vs. ihmisoikeusperustaisen hidas omaksuminen
 - ▶ hoivapolitiikka
- ▶ **Ihmispalveluissa pitäisi olla luonnostaan helppoa lähteä liikkeelle todellisista ihmisistä, heidän tarpeistaan, olosuhteistaan, elämänvaiheista ja – suunnitelmista. Silti se näyttää nyt olevan vaikeinta. On huomattavasti helpompaa ohittaa ihminen ja tukeutua järjestelmiin.**

Vammaislainsäädännön muutos: mitä tarkoittaa EHO:n poistuminen?

- Uudistettava vammaispalvelulaki tulee voimaan noin noin 3 vuoden kuluttua, sikäli kuin sote etenee.
- Kehitysvammalaki jää historiaan, mutta sen mukana myös tuiki tärkeä EHO, erityishuolto-ohjelma, yhtä aikaa yksilöllinen suunnitelma ja valituskelpoinen päätös palveluista.
- Yhä keskeinen pääosalle kehitysvammaisista ihmisistä, etenkin paljon ja pitkään sekä monitahoista apua & tukea tarvitseville.
- Uuden lain myötä jää aukko. Vastaavaa "työkalua" ei tulle? Ellei sitten HB:sta tehdä sellaista. Siinä olisi potentiaalia.

Henkilökohtainen budjetointi

- ▶ ... On suuri mahdollisuus luoda tähän aikaan sopiva yksilöllinen suunnittelu- ja päätösmenettely
- ▶ HB haastaisi aidosti myös markkinat tarjoamaan yksilöiden vaihteleviin tarpeisiin soveltuvia palveluja ja muita ratkaisuja
 - ▶ Nykyinen hoivateollinen malli päästää tuottajat todella vähällä. Näyttää riittävän tehostetun palveluasumisen monistaminen ...
- ▶ On toki mahdollisuus myös pilata koko HB. Yksi pilaamisen tapa on luoda siitä palvelusetelien niputusmalli ja sopeuttaa se vahvojen tuottajien tarjontaan.
- ▶ HB:n hallinnoinnin monimutkaisuutta on pelätty. Ehkä aiheesta, mutta se on ratkaistavissa oleva haaste.
- ▶ Olennaista on, että pääasiassa, **vammaisten ihmisten oman elämän mahdollistamisessa**, HB on oiva väline